

Uppföljning av föreskrifter

Föreskrifter om betalningstillfällen för
resterande slutligt årsbelopp och
kvarstående avgift

(CSNFS 2019:2, 2019:3 och 2019:4)

Innehåll

Sammanfattning	4
1. Bakgrund	5
2. Om CSNFS 2019:2, 2019:3 och 2019:4	5
2.1. Bakgrund och syfte med de nya bestämmelserna	5
2.2. Lydelsen av tidigare bestämmelser	6
2.3. Lydelsen av de nya bestämmelserna som ska följas upp	7
3. Föreskrifternas konsekvenser	8
3.1. Konsekvenser för kunder och andra	8
3.2. Har inbetalningarna ökat?	8
3.3. Har påminnelserna minskat?	9
3.4. Har antalet ärenden till Kronofogden minskat?	10
3.5. Har antalet inkassoärenden i utlandet minskat?	11
3.6. Vill låntagarna använda möjligheten till fler betalningstillfällen?	12
3.7. Föreskrifternas måluppfyllnad	12
4. Bedömning och förslag till åtgärder	13

Uppföljning av CSN:s föreskrifter om återbetalning

Sammanfattning

Den 1 januari 2020 ändrades föreskrifterna för de låntagare som får resterande slutligt årsbelopp eller kvarstående avgift. Förändringen innebar att det blev möjligt att dela upp betalningen på tolv månader under betalningsåret istället för som tidigare på sex månader.

Målen med föreskriftsändringarna var att

- inbetalningarna av resterande slutligt årsbelopp och kvarstående avgift skulle öka,
- antalet påminnelseavgifter skulle minska och
- färre låntagare skulle få krav överlämnade till Kronofogden och inkasso.

CSN har nu följt upp dessa ändrade föreskrifter och kan konstatera att målen inte har uppfyllts. CSN bedömer trots det att föreskrifterna fyller sitt syfte att underlätta återbetalning av studielån.

1. Bakgrund

En myndighet ska enligt 10 § förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning följa upp konsekvenserna av sina föreskrifter och allmänna råd. Denna rapport beskriver konsekvenserna av CSN:s föreskrifter

- CSNFS 2019:2 om ändring i Centrala studiestödsnämndens föreskrifter och allmänna råd (CSNFS 2001:3) om återbetalning av studielån tagna efter den 30 juni 2001,
- CSNFS 2019:3 om ändring i Centrala studiestödsnämndens föreskrifter och allmänna råd (CSNFS 2001:4) om återbetalning av studielån tagna mellan den 1 januari 1989 och den 30 juni 2001 och
- CSNFS 2019:4 om ändring i Centrala studiestödsnämndens föreskrifter och allmänna råd (CSNFS 2001:5) om återbetalning av återbetalningspliktiga studiemedel tagna före den 1 januari 1989.

2. Om CSNFS 2019:2, 2019:3 och 2019:4

2.1. Bakgrund och syfte med de nya bestämmelserna

Den som betalar tillbaka på sitt annuitetslån¹, studielån² eller studiemedel³ har möjlighet att ansöka om att få sitt årsbelopp nedsatt med hänsyn till sin inkomst. Låntagaren ska då beräkna sin inkomst för hela året. Med beaktande av denna inkomststoppgift kan CSN sätta ned årsbeloppet preliminärt i avvaktan på att Skatteverket fastställer underlaget för att ta ut skatt eller avgift. CSN kontrollerar därefter de beräknade inkomsterna med de inkomster som Skatteverket beslutat om. Låntagare som bott utomlands eller som har haft utländsk inkomst måste själva styrka sina inkomststoppgifter genom att skicka in beslut om slutlig skatt från utländsk skattemyndighet. Om låntagaren betalat ett för lågt preliminärt årsbelopp fastställer CSN ett resterande slutligt årsbelopp eller en kvarstående avgift som ska betalas två år efter betalningsåret. Begreppet resterande slutligt årsbelopp används för låntagare som

¹ Lån tagna efter den 30 juni 2001.

² Lån tagna mellan den 1 januari 1989 och den 1 juli 2001.

³ Lån tagna före den 1 januari 1989.

har annuitetslån och studielån. Kvarstående avgift används för låntagare som har studiemedel.

Enligt tidigare föreskrifter skulle ett resterande slutligt årsbelopp eller kvarstående avgift betalas på en till sex betalningstillfällen under året. De låntagare som får ett resterande slutligt årsbelopp eller en kvarstående avgift att betala ska ofta dessutom betala årsbeloppet för aktuellt år vilket innebär att det för många låntagare kan bli svårt att betala. Då ett resterande slutligt årsbelopp eller en kvarstående avgift dessutom bara fick fördelas på som mest sex betalningstillfällen blev återbetalningen dessa månader mer betungande.

För att låntagare som får ett resterande slutligt årsbelopp eller en kvarstående avgift inte ska få allt för stora betalningsproblem ändrades föreskrifterna den 1 januari 2020. Det är numera möjligt att dela upp betalningen av dessa belopp på tolv månader under betalningsåret.

Målet med föreskriftsändringarna var att inbetalningarna av resterande slutligt årsbelopp och kvarstående avgift skulle öka. Antalet påminnelseavgifter skulle minska och färre låntagare skulle få krav överlämnade till Kronofogden och inkasso.

Genom föreskriftsändringarna förväntade vi oss att låntagare som fått resterande slutligt årsbelopp eller kvarstående avgift i större utsträckning skulle klara av att betala det resterande beloppet.

I fortsättningen av denna rapport använder vi enbart begreppet resterande slutligt årsbelopp och om inget annat framgår avser det samtliga lån.

2.2. Lydelsen av tidigare bestämmelser

Nedan följer den lydelse av 4 kap. 2 och 5 §§ CSNFS 2001:3 som var gällande före ändringen den 1 januari 2020. För studielån och studiemedel fanns motsvarande bestämmelser i 3 kap. 2 och 5 a §§ CSNFS 2001:04 respektive 3 kap. 1 och 5 §§ CSNFS 2001:5.

2 § En överenskommelse mellan CSN och låntagaren om ett visst antal betalningstillfällen av årsbeloppet kommer att påverka betalningstillfällena för ett eventuellt resterande slutligt årsbelopp på följande sätt:

1. Låntagaren betalar en gång per år	Ett betalningstillfälle för det resterande slutliga årsbeloppet
2. Låntagaren betalar två till fem gånger per år	Två betalningstillfällen för det resterande slutliga årsbeloppet
3. Låntagaren betalar sex gånger eller fler per år	Sex betalningstillfällen för det resterande slutliga årsbeloppet

Ett resterande slutligt årsbelopp kan efter överenskommelse delas upp på ett till sex betalningstillfällen.

5 § Följande förfallodagar gäller för betalning av resterande slutligt årsbelopp:

1. Låntagaren betalar en gång per år	Den sista bankdagen i april om inget annat har bestämts
2. Låntagaren betalar två gånger per år	Den sista bankdagen i april och juni om inget annat har bestämts
3. Låntagaren betalar sex gånger per år	Den sista bankdagen i april till september om inget annat har bestämts

2.3. Lydelsen av de nya bestämmelserna som ska följas upp

Nedan följer den lydelse av 4 kap. 2 och 5 §§ CSNFS 2001:3 som är gällande efter ändringen den 1 januari 2020. För studielån och studiemedel finns motsvarande bestämmelser i 3 kap. 2 och 5 a §§ CSNFS 2001:04 respektive 3 kap. 1 och 5 §§ CSNFS 2001:5.

2 § En överenskommelse mellan CSN och låntagaren om ett visst antal betalningstillfällen av årsbeloppet kommer att påverka betalningstillfällena för ett eventuellt resterande slutligt årsbelopp på följande sätt:

1. Låntagaren betalar en gång per år	Ett betalningstillfälle för det resterande slutliga årsbeloppet
2. Låntagaren betalar två till fem gånger per år	Två betalningstillfällen för det resterande slutliga årsbeloppet
3. Låntagaren betalar sex gånger eller fler per år	Sex betalningstillfällen för det resterande slutliga årsbeloppet

Ett resterande slutligt årsbelopp kan efter överenskommelse delas upp på ett till tolv betalningstillfällen.

5 § Följande förfallodagar gäller för betalning av resterande slutligt årsbelopp:

1. Låntagaren betalar en gång per år	Den sista bankdagen i april om inget annat har bestämts
2. Låntagaren betalar två gånger per år	Den sista bankdagen i april och juni om inget annat har bestämts
3. Låntagaren betalar sex gånger per år	Den sista bankdagen i april till september om inget annat har bestämts
4. Låntagaren betalar sju till tolv gånger per år	Den sista bankdagen i de månader som betalningarna ska göras enligt överenskommelsen

3. Föreskrifternas konsekvenser

3.1. Konsekvenser för kunder och andra

Samtliga låntagare som får ett resterande slutligt årsbelopp har berörts av den föreslagna ändringen. Vid ingången av 2022 var det 46 procent av de låntagare som hade nedsättning med hänsyn till sin inkomst för 2020 som debiterades resterande slutligt årsbelopp. Det är ungefär samma andel som under 2021. De senaste fem åren har andelen varit mellan 46–48 procent. Antalet låntagare som debiterades resterande slutliga årsbelopp ökade från 27 700 under 2021, till 30 100 låntagare under 2022.

Resterande slutliga årsbelopp är särskilt vanliga bland låntagare bosatta utomlands. Bland utlandsbosatta låntagare med nedsättning på grund av inkomst var det 62 procent som fick ett resterande slutligt årsbelopp i samband med efterkontrollen 2022. Den vanligaste orsaken till att utlandsbosatta låntagare får resterande slutliga årsbelopp är att de inte har styrkt sin utländska inkomst.

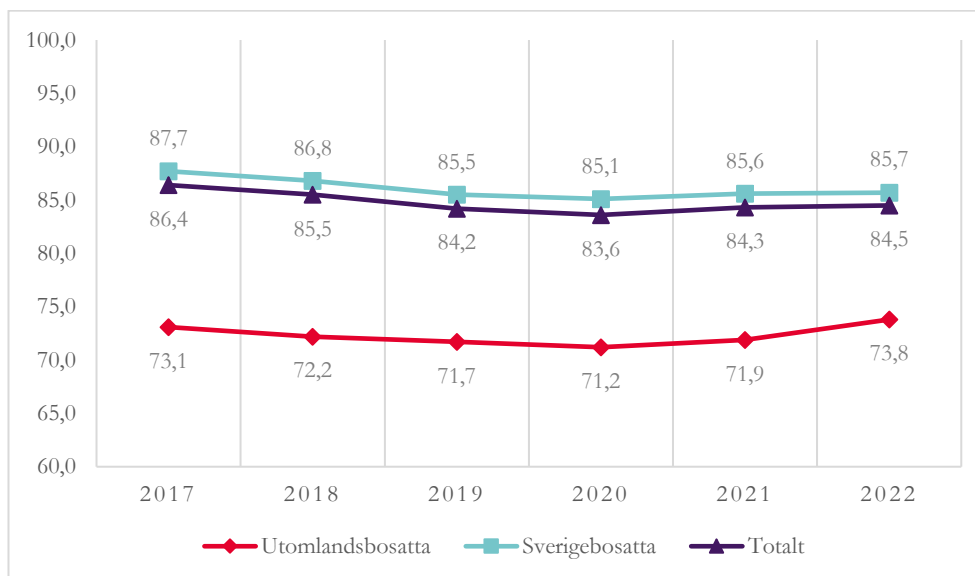
De resterande slutliga årsbeloppen som debiterades i januari 2022, gällande betalningsåret 2020, uppgick till totalt 163 miljoner kronor.⁴

3.2. Har inbetalningarna ökat?

Andelen som har betalat hela sitt resterande slutliga årsbelopp under debiteringsåret har minskat något under åren 2017 till 2020. Därefter ser vi en viss ökning och år 2022 ligger andelen på 84,5 procent för låntagare oavsett bosättning.

⁴ Studiestödet 2022, CSN Rapport 2023:2 sid 86.

Diagram 1 **Andel som betalat hela resterande årsbeloppet under debiteringsåret, annuitetslån**
Andel i procent

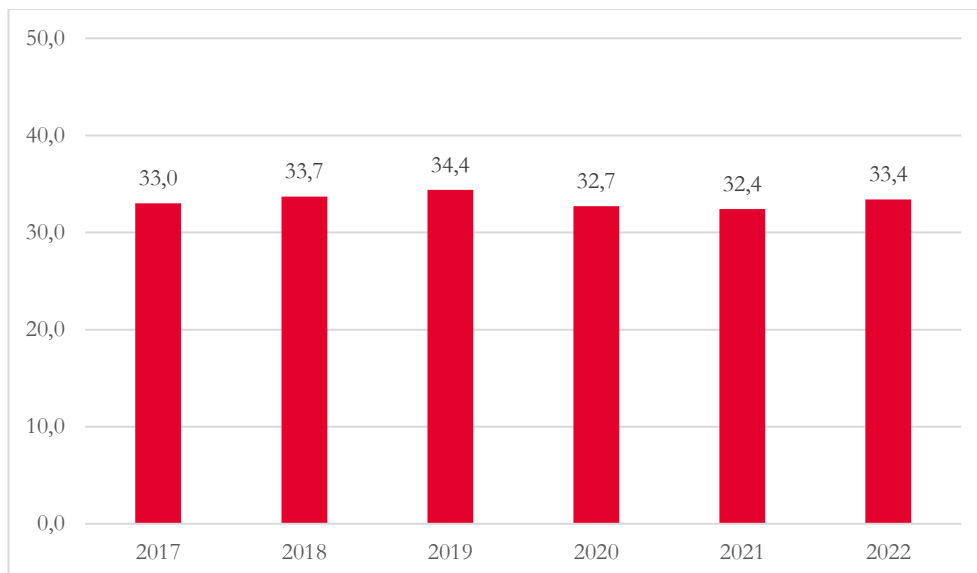
3.3. Har påminnelserna minskat?

Om låntagaren inte betalar förfallna belopp och avgifter skickar CSN en påminnelse till låntagaren med en påminnelseavgift på 450 kronor. Betalar inte låntagaren påminnelseavin skickar vi ytterligare en påminnelseavi och lägger till ännu en påminnelseavgift på 450 kronor.

Under åren 2017 till 2022 ligger andelen personer med resterande slutligt årsbelopp som fått påminnelser på ungefär samma nivå. År 2019 var det 34,4 procent som fick minst en påminnelse och år 2021 hade andelen sjunkit till 32,4 procent. År 2022 hade andelen höjts något till 33,4 procent.

Det genomsnittliga antalet påminnelser har inte förändrats nämnvärt. Genomsnittligt antal påminnelser för hela gruppen av låntagare som fått resterande slutligt årsbelopp ligger på 0,9–1,0 påminnelse under åren 2017 till 2022. För de låntagare som fått påminnelser ligger genomsnittet på 2,7–3,0 påminnelser. Där har det skett en liten ökning de senaste åren.

Diagram 2 **Andel låntagare med resterade slutligt årsbelopp som fått påminnelse, samtliga studielån**
Påminnelserna gäller det betalningsår som det slutliga årsbeloppet avser, andel i procent

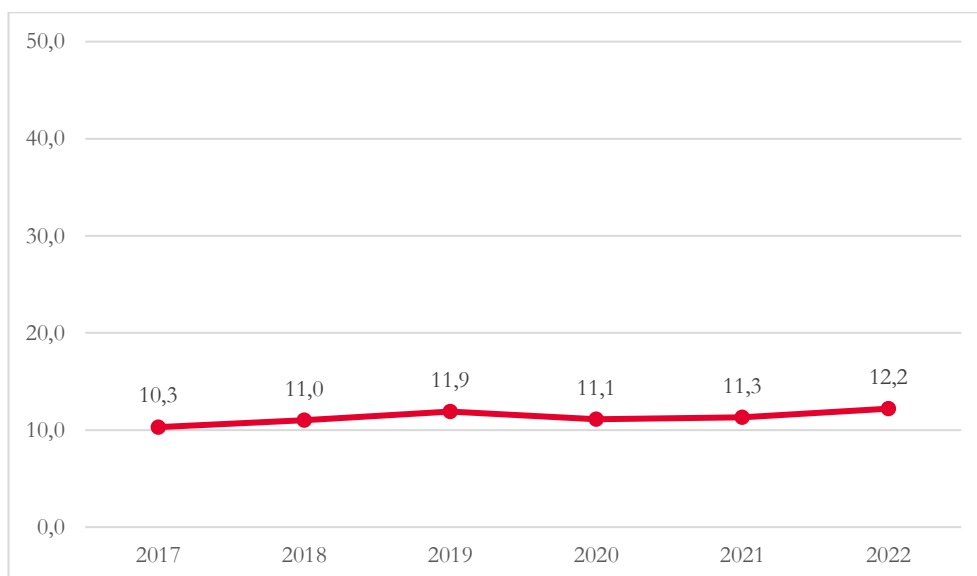

3.4. Har antalet ärenden till Kronofogden minskat?

Om en låntagare som bor i Sverige inte betalar, trots att han eller hon har fått två påminnelser, skickar CSN ett kravbrev till låntagaren. Betalar inte låntagaren trots två påminnelser och ett krav överlämnar CSN ärendet till Kronofogden för indrivning. Kronofogden kan besluta om utmätning utan att skulden först har fastställts i en dom eller ett utslag.

Andelen låntagare med krav överlämnade till Kronofogden är i stort sett oförändrad åren 2017 till 2022. En liten minskning kan ses för 2020 och 2021 men 2022 har andelen återigen ökat och ligger på 12,2 procent. Det är årligen cirka 3 000 låntagare med resterande slutligt årsbelopp som får krav överlämnade till Kronofogden.

Diagram 3 **Andel låntagare med resterande slutligt årsbelopp som fått kronofogdekrav, samtliga studielån**
Kronofogdekrav för perioden januari det år som det slutliga årsbeloppet debiterades t.o.m. april året efter, andel i procent

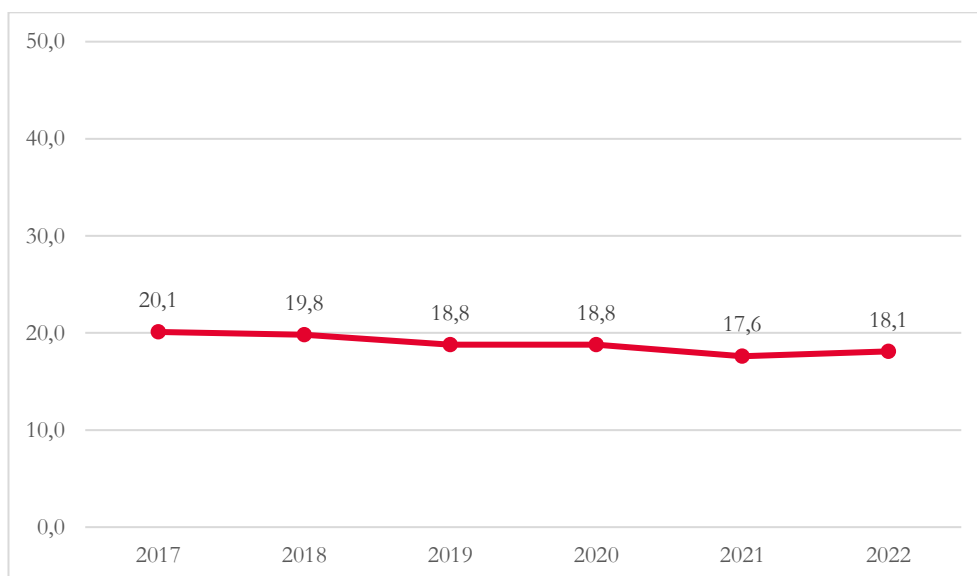

3.5. Har antalet inkassoärenden i utlandet minskat?

Om en låntagare som är bosatt utomlands inte betalar, trots två påminnelser och ett krav, skickar CSN ärendet till en inkassobyrå för indrivning.

Andelen utlandsbosatta låntagare med resterande slutligt årsbelopp som fått inkassokrav har minskat. År 2017 var det 20,1 procent som fick sina krav överlämnade till inkasso och 2022 har den siffran minskat till 18,1 procent. Det är årligen cirka 400 låntagare med resterande slutligt årsbelopp som får krav överlämnade till inkasso.

Diagram 4 **Andel låntagare bosatta utomlands med resterande slutligt årsbelopp som fått inkassokrav, samtliga lån**
Inkassokrav för perioden januari det år som det slutliga årsbeloppet debiterades t.o.m. april året efter, andel i procent

3.6. Vill låntagarna använda möjligheten till fler betalningstillfällen?

För att få en uppfattning om de ändrade föreskrifterna används har vi frågat de rättsliga samordnarna. Deras bedömning är att låntagarna väldigt ofta vill fördela de resterande slutliga årsbeloppen på fler betalningstillfällen.

Statistik avseende resterande slutligt årsbelopp för år 2020 som skulle betalas under 2022 visar att 12 procent av låntagarna haft en betalningsplan på mer än sex månader. De flesta låntagare hade betalningsplaner på sju till åtta månader. Detta beror troligen på att första förfallodag är i april och att låntagarna kontaktar oss i samband med denna. De får då en betalningsplan fördelade på återstående månader under året.

3.7. Föreskrifternas måluppfyllnad

Målen med föreskriftsändringarna var att inbetalningarna av resterande slutligt årsbelopp och kvarstående avgift skulle öka, antalet påminnelseavgifter skulle minska och färre låntagare skulle få krav överlämnade till Kronofogden och inkasso.

Uppföljningen visar att det inte har skett någon större förändring av inbetalt belopp, antal påminnelser, kronofogdekrav och inkassokrav.

Föreskriftsändringen har endast varit i kraft under tre år. Under dessa år har vi sett en allmän försämrad ekonomi på grund av en pandemi och hög inflation. Detta är

faktorer som även påverkar återbetalning av studielån vilket kan vara en förklaring till att vi inte sett några förändringar till det bättre.

4. Bedömning och förslag till åtgärder

Som redovisas ovan har målen med föreskriftsändringarna inte uppfyllts.

Rättsavdelningen bedömer ändå att föreskrifterna fyller sitt syfte att underlätta återbetalning av studielån. Men hänsyn till att föreskrifterna endast varit i kraft under en kort tid har rättsavdelningen för avsikt att följa upp målen på nytt inom fyra år.